

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזרה שו"ת

נציב חודש ניסן

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

לעי"נ אביו מו"ה משה ב"ר יעקב הכהן ע"ה

מסכת קידושין
גליון כ"א
פרשת צו תשע"ה

שינון לחזרה
עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד ט'

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף ע"ה ע"ב – דף ע"ט ע"ב

ר' ישמעאל: כותים גירי אריות הן ושלא נתגירו אלא מפהר האריות ואין גירותם חשוב גירות ודינם כעכו"ם ולכן אסרום חכמים מלבוא בקהל וזמ"מ לא אסרו כותי בכותית, דהוי עכו"ם בעכו"ם (עי' להלן הערה ג). ומוסיף ר' ישמעאל וברך אנכי, דהא דכתיב בקרא זייעשו להם מקצותם כהני כמות' והיינו שנצטרפו להם כהנים מקהל ישראל ונתמנו להיות אצלם כהני כמות' ואותם כהנים נטמעו בהם, לא היו אלו כהנים כשרים, אלא פסולים ולכהונה^ג, כדכתיב 'מקצותם' ר"ל מן הקוצים שבעם^ד.

ר' עקיבא: כותים גירי אמות הן ודינם כישראל, ואף הכהנים שנטמעו בהם היו כהנים כשרים, דהא דכתיב 'מקצותם' היינו מן הבחורים שבעם, ומכל מקום אסרום חכמים מלבוא בקהל, מפני שהיו מייבמים רק הארוסות ולא הנשואות, שדרשו הפסוק 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר', דדוקא אשה שישבה מבחוץ ושעדיין לא נשאת אלא רק נתארסה ואחר כך כות הארוס] היא לא תהיה לאיש זר

למעשה דר' אלעזר [משא"כ לר' ישמעאל ור' עקיבא מותר לכותי לישא כותית], וכן משמע ברש"י (ד"ה שלג מחלוקת) שפירש 'בכותים וכהנים האמורים בקרא שנטמעו בהם', משמע דהשלג שיעות לא בלא לבאר הטעם למה כותי לא ישא כותית, אלא פליגי רק בעיקר הדין למה אסרו על כותי מלבוא בקהל. מיהו ע"י בתום הרי"ד שלג מחלוקת היינו צטעם דכותי לא ישא כותית, וע"ע דרימב"א.
ב. דהיינו מלליס, אבל לא היו ממזרים (עי' רמב"ן).

ג. לכאורה קשה לפי"ו, דל"כ למה קובר ר' ישמעאל דכותי מותר כותית [כמ"ש לעיל בשם הרמב"ן והריטב"א], הא קאמר שנצטרפו בהם כהנים, ואף שהיו כהנים פסולים לעבודה מ"מ דינם כישראל, ול"כ בכל כותי הנושא כותית יש לחוש שמה האחד כותי גמור ודינו כעכו"ם [לשיטתו דגירי אריות הן], והשני הוא מאותן כהנים ודינו כישראל, ונמצא עכו"ם פגע בישראל, ומיך הרמב"ן, דהא דלנין אס כותי נושא כותית או לא, ודאי מיירי כשבאו עבשיו להמגייר באמת ולהתנהג במצות על פינו, דאילו צעודם כותים הלא בלאו הכי לא יייתי לן שלא לישא, וכיון דמיירי שבאו להמגייר שוב אין לאסור מטעם עכו"ם פגע בישראל, דהו"ל גר בישראל, וגם משום פסול יומטין אין לחוש לר' ישמעאל, דליכא למחשש שמה בלא כותים על צוה הכהנים והו"ל עכו"ם עם בת ישראל דהולד ממזר [ומחשש שמה עבשיו פגע גר בממזר דאסור לר' יהודה, או ישראל בממזר דאסור לרש"י], דהא ר' ישמעאל לא ס"ל כר' עקיבא דהולד ממזר [אלא הו"ל או גיר גמור דהויך אחר אביו (עי' מו"ה ורבי ישמעאל), או ישראל כשר (עי' ברמב"ן וריטב"א)], ונמצא דכותי הנושא כותית כשבאו שניהם להמגייר באמת, הו"ל או שניהם גרים, או גר בישראל.

מראי מקומות לתוספות

דף ע"ו ע"א: ד"ה הנושא אשה כהנת [עי' מהרש"א], ד"ה לרין שיצדוק.
דף ע"ו ע"ב: ד"ה והקל מעליך ונשאו אתך.
דף ע"ו ע"ב: ד"ה פרט לכהן גדול.
דף ע"ה ע"א: ד"ה ורבי יהודה, ד"ה כמה הלד (מוס' ישנוס).
דף ע"ה ע"ב: ד"ה האי קלא רישא כז"ג.
דף ע"ט ע"א: כל דיבורי המוספות.
דף ע"ט ע"ב: ד"ה וכן, ד"ה אלא, ד"ה צמחשתו, ד"ה ואי ס"ד.

דף ע"ה – ע"ו

מסקנת הגמרא בדין כותי לא ישא כותית

• אף על פי שנתגירו הכותים, אסרום חכמים מלבוא בתוך הקהל, ור' אלעזר מוסיף (דף ע"ה) דאף לא ישא כותי כותית. ונתקשה הגמרא בטעמיה דר' אלעזר, ונאמרו על זה בההוא אמונא ג' דרכים אבל כולם נדחו.

למסקנא, מובאר הגמרא מתחילה עיקר גזירת הו"ל למה נאסרו כותים מלבוא בקהל, ויש בזה ג' שימות: ר' ישמעאל, ר' עקיבא, ור' אלעזר. ויתבאר להלן, דלמעמיהו דר' ישמעאל ור' עקיבא לא נאסרו כותים רק שלא לבוא בקהל, אבל כותי בכותית מותר, מה שאין כן למעמיהו דר' אלעזר יש לאסור גם כותי שלא ישא כותית^א.

א. ביארנו הסוגי' לפי המבואר ברמב"ן [וע"י בריטב"א שכן עיקר], דמה שאמרו שלג מחלוקת בדבר הוא רק ליתן טעם למה נאסרו כותים מלבוא בקהל, אבל הא דכותי לא ישא כותית אינו אלא

גליץ קנין תורה

אשת אחיו. והא דפירש רבה בר אבוחה איזה מין ממזר נתערב וולא תנא סתמא שנתערב בהן ממזר, דאתא לאשמעינן שיש ממזר מחייבי כריתות (כי אח עם אחות וכן הבא על אשת אח הו"ל חייבי כריתות, ואתא לאפוקי מ"ד דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ביד, ובאמת היה סוגי למינקט רק אחד משני הממזרים האלו, ונקט תרוייהו משום מעשה שהיה כך היה.

(ב) לרבא עבד ושפחה נתערבו בהן ועבד נשא מכותיהם ושפחה נשאת לאחד מהם ואין אותה משפחה ידועה, ואיסורא ושנאסרו כותים מלבוא בקהל) הוא רק משום השפחה שנתערבה בהן ודולדה עבד ואסור כבת ישראל, משא"כ העבד אף אם בא על אחת מהן ליכא למיחש שזמא אחת מהן נתקדשה כראוי והא דנקט גם עבד (ולא תנא שפחה להודת) משום מעשה שהיה כך היה.

בדיקת אשה הנשאת לכהן

• **חייב בדיקה: כהן שבא לישא אשה** ורודף שהבן שיוולד להם ישמש ע"ג המזבח ולא יהיה הלל צריך לבדוק אחריה ואם אין בה חשש הללות או ממזרות¹. לר' מאיר כל משפחה צריכה בדיקה, ולחכמים סתם משפחה אינה צריכה בדיקה, דבחוקת כשרות הן עומדות, אלא אם כן יצא עליהן ערעור (ע"י ב' עדים שהוציאו עליהן קול שמיין של פסול).

– כמאן משנתנינו דקתני 'הנושא אשה צריך לבדוק אחריה: ללישנא קמא, פליגי אמוראי אליבא דרב; יש אומרים מתניתין כר' מאיר וולך סתם תנא דמתני' דכל הנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה, ויש אומרים מתניתין כחכמים ומיירי כשקרא עליו ערעור. ללישנא בתרא, לכולי עלמא אתיא מתניתין ר' מאיר.

• **עד היכן צריך לבדוק: באשה כהנת**, צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות (שתים מצד אמה ושתים מצד אביה) שהן שמונה (פי' כל אחת מד' אמהות אלו בודקין גם את אמותיהם, דהיינו: א. אמה, ב. אם אמה, ג. אם אבי אמה, ד. אם אמה של אבי אמה, ה. אם אביה, ו. אם אמה של אביה, ז. אם אבי אביה, ח. אם אמה של אביה אביה).

באשה לוייה או ישראלית, מוסיפין לבדוק עליהן עוד אחת: לרב אדא בר אבהו היינו עוד אם אחת בכל זוג וזוג והיינו שעל כל זוג של משנתנינו מוסיפין אמה של עליונה, שהוא בסך הכל שתיים עשרה

ז. במתניתין קמי' 'הנושא אשה כהנת', מיהו ע"י בתום (ד"ה טשא) דמיירי כהן, דאין לפרש דמיירי בישראל הנה לישא אשה כהנת ורודף שיהא בן בתו כשר לכהונה וכן פירש במהרש"א לשון הסופר, ור"ל שם משא כמו לכהן יח נה כשר לכהונה, דל"כ אמאי נקט שגשג כהנת, דלפילו היתה חללה נמי יחא בן בתה כשר לכהונה, דבני ישראל מקוה טהרה לחללות [פי' דע"י מה שגשג לו נטהרו בניה ובתה מותרת לישא לכהן ובנה כשר לכהונה].

ח. ברש"י לא נזכר אלא שבדקין משום חשש ממזרות, והקשו התוס' (ד"ה גיף) דל"כ מאי פריך בגמ' ויהי נמי שבדוק בדריה ומשני לא הוהו כשרות לישא לפסולים, דהא הוהו כשרות לישא לממזרים. אבל גם אין לפרש דהבדיקה הוא רק משום חללות, דל"כ מה בדקיה שייך בלוייה ישראלית, דהא כיון דלוייה היא לוי או ישראלית אי אפשר שזם ענין להיות בה פסול חללה, שהרי לכו"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות. לכך פירשו התוס', דלעולם עיקר הבדיקה הוא משום חללות, אבל משום ממזרות נלמד לא היו מתקנין לבדוק מאחר דישאל מבייחין ממזרים שצניעה, אלא דכיון שכבר חיקנו לבדוק משום חללות, הוסיפו לבדוק גם היכא דלא שייך אלא פסול ממזרות כגון לוייה ישראלית, אבל גבי איחא דליכא פסול חללות (דלא הוהו כשרות לישא לפסולין), לא לריך תקנו לבדוק רק משום ממזרות נלמד (וב"י ברש"י ד"ה לא הוהו).

[בלא יבום או הליצה] אבל נשואה שלא ישבה מבחויין [שכבר נשאת קודם שמת בעלה] מותרת לאיש זר, וכיון דמן הדין גם נשואה חייבת ביבום נמצאו שהתירו יבמה לשוק [שהוא בלאו] והוון בנייהם ממזרים, דר' עקיבא סבר דבני חייבי לאוין ממזרים הם וולך אסרו חכמים שלא יבואו בקהל, משום חשש דילמא פגע ממזר בישראל¹.

ר' אלעזר: סובר כר' עקיבא דכותים גרי אמת הן [ואף הכהנים שנממעי בהן היו כהנים כשרים], והא דאסרו חכמים מלבוא לקהל, לפי שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות, ולענין יוחסין היינו שאינם בקיאים בתורת קידושין וגירושין [ואיכא למיחש שזמא אחת מהן נתקדשה כראוי ואמרו שאינן קידושין ונשאת לאחר שלא כדון והוון בניה ממזרים]. ומהאי טעמא סובר ר' אלעזר דכותי לא ישא כותית, כיון שיש בהן חשש ממזרים [ואיכא למיחש שזמא האחד הוא מן הבקיאין שלא אירע פסול בנשואי אבותיו והוון ליה ישראל גמור, והשני הוא משאינן בקיאין והוון ממזר¹].

– **מצה שעשה כותי, לתנא קמא מותרת לאכלה בפסח** [ואין חוששין בה משום הימיון], וגם אדם יוצא בה ידי חובתו בליל א' של פסח ושהמצה חובה ובעינן שיהא משומר לשם מצוה, דכותים בקיאין במצות שימור, ולר' אליעזר אסור לאכול מצת כותי בפסח לפי שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות [ויש לחוש שזמא לא שמרו המצות היטב שלא יחמיצו]. רבן שמעון בן גמליאל סובר כת"ק [שהמצה כשרה וגם יוצא בה ידיה, ומוסיף], דגם כל מצוה אחרת שהחזיקו בה כותים הרי הם מודקקים בה הרבה יותר מישראל [ולכן כל מצוה שידוע לנו שהחזיקו בה אפשר לסמוך עליהם].

• מלבד טעמיה דר' אלעזר דלכך היו ממזרים מעורבים בכותים לפי שאין הכותים בקיאים בדקדוקי מצוות, יש עוד ב' דרכים נוספים לבאר איך נתערבו ממזרים בכותים:

(א) לרב נחמן אמר רבה בר אבוחה, נתערבו בהן ב' ממזרים; אחד שנולד מביאת אח עם אחותו, ואחד שנולד מאדם שבא על

ד. ומכל מקום גם לר' עקיבא כותי מותר כמותי, ולכאורה קשה דהא לר' עקיבא יש בנייהם חשש ממזרות [משום שמירין יבמה לשוק], וא"כ היתה לייכא למיחש דילמא פגע כותי גמור [ודעו כגון דכתיב גרי אמת הן בממזרות, ד"ל דס"ל כר' יוסי דגר מותר בממזרות, אבל מאחר שנתערבו בהן גם כהנים כשרים, ניחוש דילמא פגע ממזר בישראל [נשאל אחד מהן היו אבותיו מהי כהנים שנתערבו בהן, ואחד מהן היו אבותיו מיהם שהמירו לשוק], וזה ודאי אסור. ותירצו הרמב"ן והריטב"א לפי מה דאיתא לעיל (דף ע"ב). דמן התורה שמוקי ואסופי מותרין לבוא בקהל אף כשהוא ספק מתנה על מתנה, דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא, וכן בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא, א"כ גם הכא אין לאסור כותי וכמותי מהאי טעמא, דלא היו ודאי ממזר אלא ספק ממזר. ואף דאמרין חסם שעשו מעלה ביוספין ואסרו שמוקי ואסופי מדבניהם, היינו דוקא התם דמיירי בישראלים [אלא שיש ספק ממזר], אבל האם יעשו גם מעלה ביוספין כותיים, ובפרט דלא היו אלא קהל ספק וממזר ספק, לכך צוה העמידו דבניהם על דברי תורה והמירו כותי כמותי.

ה. ואע"פ שאינו אלא ספק ממזר, מ"מ סובר ר' אלעזר דאף כמותיים עשו חכמים מעלה ביוספין, ויש לאסור אף מספיקא כותי כמותי משום חשש שזמא הוא כשר בממזר. מיהו עדיין ל"ע, דלפילו אם היו ודאי ממזר מה איסורא איכא, דהא כותים גרי אמת הן וגר מותר בממזרות. ומירין ברבב"ן ז' תירושים: א. דר' אלעזר סובר כר' יהודה דגר אסור בממזרות, ב. דכיון שנתערבו בהן גם כהנים כשרים, יש לחוש כמותי וכמותי שזמא אחד מהן הוא מאוהב כהנים והוון ישראל כשר [אלא בן] והשני הוא ממזר, וזה אסור לכו"ע (ע"פ בריתבי"א ומהרש"א).

ו. פי' יסוד הדברים למה כותי אסור כמותי הו"ל כמו שנתבאר לעיל [בשעת דר' אלעזר], אלא דפליגי בשעת דמילתא למה לנו חוששין שנתערבו ממזרים בכותים.

קנין תורה גליץ

(ה) **גבאי צדקה** אינם צריכים בדיקה, דכיון שנוטלין משכונות ועל צדקה שפסקו בני אדם ולא נתנו אפילו כערב שבת (שהאדם מרוד), מתוך כך נמצא שמריבין עמהן ומכזיבן אותן, ואם איתא שיש בו פסול יחוס ודאי אית ליה קלא.

- **אין ממנים גרים לשררה**, דכתיב 'שום תשים עליך מלך מקרב אחיך', כל משימות שאתה משים (ואפילו שררה קמנה) לא יהיה אלא מקרב אחיך. אבל **בבן גר שאמו מישראל פליגי**; לרב יוסף מקרב אחיך קרינא ביה ונותנים לו שררה, וכן נהגו רבי זירא ורבה בר אבון שהתעסקו בבני גרים (שאמם מישראל) לכבדם ולהשיבם בשררה. אבל בארץ ישראל היו סבורים שאף בני גרים אין למנותם בשררה, ואפילו למנותם לפקה על המדות לא היו נותנים להן, וכן **בנהדרעא** לא היו נותנים שררה לבני גרים, ואפילו להיות ממונה על הברא (ושמשקן ממנו שדה בית השלחין של רבי, להיות שומר על הבור שלא ישקה איש ביומו של הבירן).

(ו) ר' יוסי מוסיף אף מי שהיה חתום כעד על שטר בבית דין של עיר 'ישנה' שסמוכה לצפורי, מפני שהיו רגילין לבדוק בכל מי שבא לחתום על השטר אם הוא מיוחס².

(ז) ר' הנינא בן אנטיגנוס מוסיף אף מי שהיה מוכתב בחיילות של בית דוד ושהיו בני חיילותיו מחולקים, אלו באים בחודש זה ואחרים באים בחודש אחר והזורין חליה, וכותבין בשמות 'משפחת פלוני ופלוני בחודש פלוני', שהיו זורין לייחסן מכל מום, כדכתיב 'זהתיישב בצבא במלחמה, והטעם כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן.

- ומהאי טעמא אף לא היו מקבלים מבני גרים בחיילות של בית דוד ואע"פ שהן כשרים דמי³ אין להן זכות אבות שמסייעתם, ומה שמצינו **צלק העמוני** (ושמנה בראשי גבורים אשר לדוד), לא נקרא כן מפני שבא מבני עמון שנתגיירו, אלא מפני שהיה יושב בעמון. וכן אוריה החתי לא היה מבני חת שנתגיירו, אלא היה יושב בחת.

והא דמצינו **אתי הגתי** (ושמנה ג"כ בחיילות של בית דוד) אף שהיה גר מבני גת ולא ישראל שרק ישב בנתן) שהרי מצינו שביטל לעבודה זרה של עמרת מלכם (והוא שם שיקין עמונים, א"כ מוכרח שהיה גר, דהא דוקא עכו"ם יכול לבטל עבודה זרה ולא ישראל, ועל כרחק היה גר ובטלה בעווד עכו"ם קודם שנתגיירו, וכן מצינו שהיה לו לדוד **ארבע מאות ילדים** מבני יפת תואר (נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה) שנתגיירו והיו מסתפרים קומי ומגדלים בלורית (דמתוך שהיו מבני יפת תואר היו נוהגים כמשפטי העכו"ם) ויושבים בקרוניות של זהב ומהלכים בראשי גייסות והן הן בעלי אגרופים של בית דוד, צריך לומר דגרים אלו לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל, אלא הלכו רק להטיל אימה על אומות העולם.

אמהות. **לתנא דברייתא** היינו שמוסיפין לבדוק עליהן עוד זוג אחת ושעל כל זוג של משנתנו מוסיפין אמה של עליונה וגם אם אמה, שהוא בסך הכל שש עשרה אמהות.

- אין בודקין אלא באמהות ולא באבות (וכגון לבדוק אביה ואבי אביה שלא היו חללים או ממזרים), דגברים כשמריבין זה עם זה מוגנה אחד את חברו בפסולי יחוס, ואם יש באבותיה איזה פסול יש לו קול (ובהאי היה מתפרסם), מה שאין כן נשים כשמריבות אינן מוגנות זו את זו בפסול יחוס אלא בזנות, לכן אף אם יש באמותיה פסול יחוס אין לדבר קול.

ודוקא כהן צריך לבדוק באשתו, אבל אשה כהנת (ושנשאת לכהן) אינה צריכה לבדוק אחר בעלה (ביחוס ד' אמהותיו דילמא איכא מילתא בנשי משפחתו כיוחסין), דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים (וכיון שלא הקפידה תורה עליהם ליחסין, גם רבנן לא עבדו בהו מעלה לאצרוכניהו בדיקה מחמת ממונות ושתוקות, ודוקא כשיודעת בו שהוא פסול לא תנשא, אבל להששא ולמירבדק לא אצרכניהו).

• נמנו במתניתין שבעה אופנים שאין צריכין בדיקה מפני שאנו מוזהקין בהן שכבר נבדקו והוזהקו כמיוחסין:

(א) **מן המזבח ולמעלה** (שאם מצאו כאבי אמה ששימש ע"ג המזבח, בדוע מיוחסם היה ואין צריך לבדוק עוד באמהותיו), שאם לא היו בודקין אותה לא היו מניחין לו לעבוד על המזבח.

(ב) **מן הדוכן ולמעלה** (שאם הועד עליו שעמד אצל הלויים בדוכן לשורר שיר אין צריך לבדוק באמהותיו), שהיו סנהדרין יושבים (בלשכת הגזית (מיהו ע"י הגהות הגר"א) מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים) ומייחסים את הכהנים והלוויים ולהבדיל פסולים מן העבודה ומן הדוכן.

(ג) **מסנהדרין ולמעלה**, דהיינו בין אם היה מסנהדרין גדולה (של שבעים) בין אם היה מסנהדרין קמנה (של עשרים ושלש) ודאי כבר בדקו בו, דכשם שבית דין מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום. **לההוא אמניא** יליף מדכתיב 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך', ומדחה דילמא מום ממש קאמר (ולא פסול יחוס). שוב בעי למילף מדכתיב (כשאקף משה שבעים איש מוקני ישראל וד' האציל עליהם רוח נבואה) 'זהתיצבו שם עמך' עמך בדומים לך (מיוחסין כמותך), ומדחה שמא דוקא הם הוצרכו להיות מיוחסין משום שכניה (שהרי לשם נבואה נאספו שם, אבל סנהדרין שהן רק לדון אין צריכים להיות מיוחסין). **למסקנא** יליף מדכתיב (בסנהדרין שנתמנו בעצת יתרו) 'נשאו אתך', בדומים לך.

(ד) **מי שהוזהקו אבותיו משוטרי הרבים**, דהיינו דיין בעלמא שאינו מסנהדרי גדולה או סנהדרי קמנה; אם היה דיין בירושלים אין צריך לבדוק אחריו (דבירושלים היו מקפדין על כל דיניהם ליחסין), אבל בשאר מקום צריך לבדוק אחריו, דהא דילפינן דבעינן דינינים מיוחסין היינו דוקא בסנהדרי גדולה או קמנה שדנים דיני נפשות, אבל בדינינים בעלמא שאין דנים אלא דיני ממונות הכל כשרים ואפילו מומר.

2. פירשנו לפי הגירסא במתניתין 'חמוס עד', מיהו דר"ש נראה שלא גרס עד, אלא מיידי נמי שהיה כמובן אלס בסדרי הדיינין שהוא ראוי להיות דיין, שהיו רגילין לייחס את הדלויים לדון שיהיו מיוחסין וכותבין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הן, שאין רגילין בני המקום למנות דיין שאינו מיוחס.

גליץ קנין תורה

דף ע"ז

איזו היא חללה

◊ כל נישואין שיש בו איסור כהונה, בין אלמנה לכהן גדול בין גרושה חלוצה וזונה אפילו לכהן הדיוט, לכולי עלמא בתו חללה ופסולה לכהונה ואע"פ שהכהן ואשתו הן שני עממים; ריטב"א, דכתיב 'ולא יחלל זרעו בעמיו', ולא אמרינן דדוקא בנו הוי חלל ולא בתו וכמו דאמרינן להלן בבת בתו, דהא 'זרעו' כתיב ולא 'בנו', לאשמעינן אף נקבות.

ואף האשה עצמה מתחללת בכיאתו מן התרומה וזה נוגע בבת כהן שנשאת לכהן באיסור שאם מת בעלה אינה שבה אל בית אביה לאכול בתרומה ומן הכהונה וזה נוגע באלמנה שנשאת לכה"ג, דמעשה מחוללת מן הכהונה, ולכך אם מת הכה"ג ונשאת לכהן הדיוט, ולקה עליה, דאע"פ שאלמנה מותרת לכהן הדיוט, מ"כ אסורה עליו משום חללה, דילפינן קל וחומר, מה זרעו שלא עבר עבירה מתחלה, היא שעברה עבירה אינו דין שמתחללת. ואין להוכיח ממנו שעבר עבירה ואינו מתחלל ודהא כהן שנושא אשה בעבירה כיון שנדר הנאה ממנה חוזר לעבוד העבודה ולא אמרינן שנתחלה, שכן אינו מתחלל בכל מקום ואפילו בא על השפחה ועל הזונה, תאמר באשה שנפסלה בכל מקום שאם בא עליה כותי חלל נתין ממור פסולה. ואף דאיכא למיפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה ולכך מתחלה משא"כ האשה שאין יצירתה בעבירה לא תתחלה, מ"כ כיון דנקט קרא לשון 'לא יחלל' דמשמע שהיה כשר ואח"כ נתחלה ודהא זרעו מעיקרו הוא נפסל, על כך אתי לרבות אף היא עצמה ושהיתה כשרה מעיקרא שמתחללת בכיאתה.

מיהו כל זה דוקא בפסולי כהונה, אבל בשאר פסולים ובאופן שאינו עושה הולד ממור, כגון ישראל' שהחזיר גרושתו ושכבר נישאת לאחר דפסולה לו דכתיב לא יוכל בעלה וגו' לשוב לקחתה בתו כשרה לכהונה, דכתיב 'תועבה היא', היא תועבה וכלומר בעונש עבירה אבל אין בניה תועבים.

◊ נישואי חלל עם ישראל^א [שאינן איסור בנישואין, והנידון הוא רק אם הבת שנולדה מהן מותרת לכהונה או לא]:

לנתא דמתניתין יש חילוק בין חלל שנשא בת ישראל לישראל שנשא חללה; חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה מן הכהונה לעולם ודהיינו בת בנו בת בן בנו עד סוף כל הדורות של חללים זכר בן זכר, בת האחרון פסולה כבת הראשון, ולא דמי למצרי ואדומי שאינן אסורין משנתגיירו אלא עד ג' דורות, דכתיב [ובכהן שנשא אשה באיסור] 'לא יחלל זרעו בעמיו' ובתיבת 'זרעו' נכללו האב והזרעו, מוקיש זרעו לו, מה הוא בתו פסולה וכנ"ל מדכתיב 'זרעו' ולא 'בנו', אף בנו (חלל שנשא בת ישראל) בתו פסולה. אבל ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה, דילפינן גזירה שוה, נאמר כאן

י. קן פרש"י (ד"ה וגייה) דמייירי דוקא ציטראל, ור"ל דאי צכהן הא מיון שגישה את אשתו אסור לחזור ולקחתה [אפי' אם לא נשאת לאתן] דגרושה אסורה לכהן הדיוט, ואם חזר ולקחה הו"ל פסול כהונה וכו' צביה ממזרים.

יא. כגון כהן חלל [שנולד מביאת אסור כהונה] שבה על בת ישראל, או חללה [שנולדה מביאת אסור כהונה] או שהיא עצמה נתחלה ע"י שנשאת לכהן באיסור] שנשאת לישראל, דמתריייהו אין איסור בנישואין.

[בפסולי חללות] 'ולא יחלל זרעו בעמיו', ונאמר להלן [באיסור כהנים שלא ליטמא למתים] 'לא יטמא בעל בעמיו', מה להלן זכרים ולא נקבות ודכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן] אף כאן זכרים ולא נקבות וכו' דליכא למימר שבה למעט בת כהן מבנישואי איסור, דהא התם אף הבת חללה מדכתיב 'זרעו' ולא בנו, על כרחך אתא הקישה למעט בת בתו, דהיינו חללה שנשאת לישראל דבתה כשרה לכהונה.

לוי דופתאי בן יהודה; בין חלל שנשא בת ישראל, ובין ישראל שנשא חללה, בתו כשרה לכהונה, דכשם שבני ישראל מוקה טהרה לחללות כך בנות ישראל מוקה טהרה לחללים. ויליף כן מדכתיב 'לא יחלל זרעו בעמיו', בעם אחד וכשהוא ואשתו מעם אחד דהיינו ששניהם חללים] הוא דמיחל, אבל בשני עממים אינו מיחל^ב.

אלמנה אלמנה אלמנה

כהן גדול שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון ועל אלמנת לוי, חייב מלקות על כל אחת ואחת, שהרי גופין מוחלקים ושמות מוחלקים [ע"י תוס' (ד"ה הרי) דהאי 'שמות מוחלקין' הוא לאו דוקא].

ואם בא על אלמנה אחת שלש ביאות; אם לא התרו בו [על כל ביאה וביאה] אינו חייב אלא אחת, ואם התרו בו על כל ביאה בפני עצמו, חייב על כל אחת ואחת. וכמו דאמרינן בניזיר, שאם היה שותה יין כל היום כולו [ולא התרו בו אלא פעם אחת] אינו חייב אלא אחת, אבל אם אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה, חייב על כל אחת ואחת.

אבל אם בא ביאה אחת על אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון שהיתה אלמנת לוי, אינו חייב אלא אחת, אע"פ שהן שמות מוחלקים, דגופים מוחלקים בעינין וליכא.

איסור חל איסור

◊ כהן גדול שבא [ביאה אחת] על אשה שהיא אלמנה וגרושה וחללה וזונה, לפי מה שפירש רש"י בסוגיא מבואר שיש בדין זה ב' ברייתות דפליגי אהדדי^א:

(א) לברייתא ראשונה (עמוד א'): אין איסור חל על איסור, אבל איסור מוסיף על איסור, לכך דוקא אם נאסרה כסדר הנ"ל חייב כהן גדול מלקות על כל אחת ואחת, דכשהיתה אלמנה לא היתה אסורה אלא לכהן גדול; וכשנתגרשה נתוסף בה איסור אצל כהן הדיוט [שהיתה מותרת לו קודם שנתגרשה] לכך נתוסף בה איסור גם אצל

יב. ומ"מ לא דרשינן כן אלא בורעו, שאין זרעו של כהן הממולל ממלל אחריו את בנו אלא כשנשא אשה בעמיו, דהיינו שהיא ואשתו מעם אחד שגיהס חללים, אצל כהן עלמנו שעבר ושאל אשה גרושה חללה חונה, ולאי ממלל את בנו אע"פ שהוא צעמנו אינו חלל וממלא שהוא ואשתו אינם מעם אחד, דהא כהדיא כתיב ביה ולא יחלל זרעו (ויצ"ל פ"י פ"ש").

יג. הראשונים והאחרונים נתלקו צביאור דברי רש"י בצרייתא שניה (סוף עמוד ב' ד"ה כ"ס), ע"י ריטב"א וספר המקנה ושער המלך (פי"ו מהל' איסורי אה"י), וכמה ראשונים חולקים על רש"י ומפרשים הסוגיא צאופן אחר, אמנם פירשנו צפנים כפי משמעות הפשוט ברש"י וכמבואר ברש"י ש"ס, ק"ל להעיר צמנו שקלנו נמקום שאפשר להאריך.

גליץ קנין תורה

ובא עליה (הוא או כהן אחר) עשאה חללה, דזה הוי כבר איסור כהונה ושהרי אסורה לו משום זונה שאינו נוהג אלא בכהונה.

– והא דחזר לכתוב זונה בכהן גדול ואף דאיכא למילף בקיז מכהן הדיוט, למידרש גזירה שוה 'זונה זונה' כהן הדיוט מכהן גדול, מה כהן גדול אם בא על אחת מפסולות אלו נעשה בנו חלל וכדכתיב בהדיא 'לא יחלל ורעו בעמיו', אף כהן הדיוט שבא על אחת מנשים הפסולות לו (דהיינו גרושה או חללה או זונה) נעשה בנו חלל לכהונה.

❖ **כהן גדול שבא על אחרת אלמנה: תני תנא לפני רב ששת,** דכהן גדול שבא על אחרת אלמנה אינו לוקה משום איסור כהונה אלא משום איסור אחרת, דכתיב 'זהו אשה בבתוליה יקה' וסמך ליה¹⁰ 'אלמנה וגרושה וגו' לא יקה, לומר דכל שהוא ביקה ובעודה בתולה הרי הוא בלא יקה (כשהיא אלמנה או גרושה וכדו') אבל אחרת שאף כשהיא בתולה אינה ראויה לו, גם אינה בלא יקה.

– **ללישנא קמא, רצה רב ששת לומר דדין זה אתיא רק כר' שמעון דס"ל שהאוכל נבילה ביום הכיפורים פטור דאין איסור חל על איסור, משא"כ לרבנן דס"ל איסור חל על איסור הרי הוא לוקה אף משום אלמנה. ומדחה הגמרא, דלעולם אתיא אפילו כרבנן, דאף רבנן לא אמרו אלא דאיסור חמור חל על איסור קל וכגון באוכל נבילה ביום הכיפורים, דיהיב חמור שהוא בכרת וחל על איסור נבילה שהוא בלאו, אבל הכא דאיסור אחרת חמור (שהיא בכרת) ואיסור אלמנה לכהן גדול קל (שאינו אלא לאו) מודים רבנן דאין איסור חל על איסור¹¹.**

– **ללישנא בתרא, רצה רב ששת לומר דדין זה אתיא רק כרבנן דס"ל איסור חל על איסור, וקמ"ל שלא אמרי רבנן אלא באיסור חמור על איסור קל ולא באיסור קל על איסור חמור, משא"כ לר' שמעון דס"ל דאין איסור חל על איסור אף בחמור על קל, כל שכן הכא באיסור קל על איסור חמור, ולא איצטריך ליה למילף זאת מקראי. ומדחה, דלעולם אתיא אפילו כר' שמעון, דהוה אמינא דאיסור כהונה ושריבה בהן הכתוב מצות יתירות) שאני וחל איסור על איסור אף בקל על חמור, קמ"ל.**

דף ע"ח

קחה וחילוף

❖ **כהן גדול שקידש אלמנה ואחר כך בעל; אם לא גמר ביאתו** ואלא הערה בהן לוקה שתיים, אחת משום קידושין דכתיב 'אלמנה וגו'

כהן גדול ואע"פ שאסור לו כבר, ומעתה אם בא עליה מיחייב שתיים; וכשנעשית חללה נתוסף בה איסור לענין אכילת תרומה ודבת כהן שנתאלמנה או נתרשה אע"פ שאסורה לכהן מ"מ חזרת לבית אביה לאכול תרומה, משא"כ חללה אסורה בתרומה¹² לכהן נתוסף בה איסור גם אצל כהן גדול (שאם בא עליה לוקה גם משום איסור חללה); וכשזינתה אחר כך נחשב ג"כ איסור מוסף הואיל ושם זנות פוסל אפילו בישראל (וכגון אם זינתה תחת בעלה ישראל נאסרת על בעלה) ולוקה עליה כהן גדול אף משום זונה (ואע"פ דהאי זנות לאו תחת בעלה היא מ"מ שם זנות אשכחן ביה מוסף בעלמא).

(ב) **לברייתא שניה (פ"ה עמוד ב'): איסור חל על איסור אף כשאינו מוסף איסור, ולכך אף כשנאסרה שלא כסדר הנ"ל (כגון שהיתה מתחילה זונה ואח"כ חללה ואח"כ גרושה ואח"כ אלמנה) גם כן לוקה על כל אחת ואחת.**

ויליף כן מקראי, דבכהן הדיוט כתיב 'אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו', ייחד בה לאו בגרושה (ולא כללה יחד עם זונה וחללה) ללמודך שאם היא זונה וחללה וגרושה לוקה עליה אף משום גרושה (פ"ה לוקה על כל אחת ואחת) דאיסור חל על איסור. אח"כ חזר וכתב ככהן גדול 'אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקה', וקשה התייבא איסור אלמנה לכה"ג. הוצרך לאשמעינן (דהא כהן הדיוט מותר באלמנה), אבל למה חזר וכתב איסור גרושה חללה וזונה (דהשתא לכהן הדיוט אסורין, ואף לוקין על כל אחת ואחת, לכהן גדול מבטיא). ומתריץ, דלכך חזר לכתוב גרושה לאשמעינן דכשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט, כך אלמנה חלוקה מגרושה וחללה וזונה בכהן גדול (דמכהן הדיוט לא ידעינן אלא דגרושה זונה וחללה לוקה על כל אחת ואחת, אבל עדיין לא ידעינן אם גם באיסור אלמנה שנתוסף בכהן גדול לוקה עליה בפני עצמה אף כשהיא גם גרושה וחללה וזונה, ולזה קמ"ל גרושה יתירה דלוקה¹³).

– והא דחזר לכתוב חללה בכהן גדול ואף דאיכא למילף בקיז מכהן הדיוט, ללמוד שאין חללה אלא מאיסור כהונה. לכך ישראל הבא על אחרת, זונה משוי לה (ואסורה לכהן משום זונה) חללה לא משוי לה (פ"ה שאין כהן לוקה עליה גם משום חללה), ואף דאיכא למימר קל וחומר מחייבי לאוין (וכגון אלמנה לכהן גדול) דהו"א חללה חייבי כריתות (דהיינו הבא על אחרת) לא כל שכן, דלחכי גלי קרא 'חללה' יתירה בכהן גדול לאשמעינן אין חללה אלא מאיסורי כהונה.

ולפי זה, אף כהן הבא על אחרת, זונה משוי לה וללקות כהן הבא עליה עוד משום זונה, שהרי נבעלה בעילת זנות מאסור לה) אבל חללה לא משוי לה (כיון שאינו איסור כהונה, ואין כהן שני הבא עליה לוקה משום חללה), אבל אם חזר

10. כן פירש רש"י (ד"ה כל שהא) דילפינן כן מסמיכות הפסוקים, מיהו עיין בפני יהושע וברש"ש.

11. גם כזה קלרוו במקום שהאריכו הראשונים, אם סובר ר' שמעון דאין איסור חל על איסור אף באיסור מוסף, אי נמי באיסור מוסף מודה לאיסור חל על איסור, וגם מה שאמרו חכמים דאיסור קל אינו חל על איסור חמור, יל"ע האם זהו אף באיסור מוסף או לא, עי' תוס' ד"ה פרט (ובמס' יש"ש ע"ה) וברמב"ן ורי"ב"א. עוד נמקשו טובא דדין האוכל נבלה ציוה"כ היכא שנתבלה ציוה"כ למה לא חל איסור נבילה ואיסור יוה"כ"פ צבת אחת, דהא צ"ב איסורים הצאים כאחת מודה ר"ש דמרייבו חלים, ע"ש.

12. ועיין בתוס' ר"י הוקן דלפיו אם הייתה צמ ישראל שאין שם חללה מוסף צה שום איסור לענין תרומה, מ"מ מקרי שם חללה איסור מוסף, כיון דשם איסור זה גורם לאסור צה כהן מלאכול בתרומה, מה שהיתה מותרת צה לפני כן.

13. עד כאן הוא מה שנוגע לענין 'איסור חל איסור', דברייתא זו סובר דגלי קרא בפסולי כהונה לאיסור חל על איסור אף בצופן שאינו מוסף איסור, כגון זונה וחללה וגרושה ואלמנה, ופליג על ברייתא הראשונה דס"ל דבעינן דוקא שהיא מוסף איסור. מכאן ואילן הוא המשך הברייתא למדרש יתור' דחללה וזונה' דכתיב צבהן גדול, ואינו שייך לענין הנ"ל.

גליץ קנין תורה

משאר קהל וזה יצירתו בעבירה וזה ביאתו בעבירה) ובתו פסולה, אף אני אביא גר שחלוק משאר קהל (שכא מטפה פסולה) ובתו פסולה. מיהו מדחה, דמה להצד השוה שבהן שכן יש בהם צד עבירה משא"כ גר שאין בו צד עבירה ולא ביצירתו, דעובד כוכבים בעובדת כוכבים אין עיבורו כאיסור, ולא כביאתו, דגר שנשא ישראלית ביאתו בהיתר.

למסקנא, יליף במה הצד בין חלל שנשא ישראלית ומצרי ראשון שנשא מצרית ראשונה, דלא ראי חלל שיצירתו בעבירה כראי מצרי שאין יצירתו בעבירה, ולא ראי מצרי שאינו ראוי לבוא בקהל כראי חלל שראוי לבא בקהל, הצד השוה שהן חלוקין משאר קהל (זה יצירתו בעבירה וזה אינו ראוי לבא בקהל) ובתו פסולה, אף אני אביא גר שהוא חלוק משאר קהל (שכא מטפה פסולה) ובתו פסולה.

ועוד יליף ר' יהודה מוהאי מזה הצד, דגר שבא על ישראלית, מלבד מזה שבתו פסולה לכהונה, אף פוסל את אשתו כביאתו מן הכהונה, דומיא דחלל ומצרי שפוסלין את האשה כביאתן.

(ב) ר' אליעזר בן יעקב: כל היכא דאיכא צד אחד ישראל בתו כשרה לכהונה, לכך בין גר שנשא ישראלית ובין ישראל שנשא גיורת בתו כשרה, אבל גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה.

(ג) ר' יוסי: אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, ובלבד שתהא הורתה ולידתה בקדושה, דגיורת עצמה לעולם פסולה לכהונה.

(ד) רבי שמעון בן יוחאי: אף גיורת עצמה אם נתגיירה כשהיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה (שלא היתה ראויה לביאה בנייתה וליכא לטיחש לזונה). ויליף ליה מדכתיב באלו ישיצאו למלחמת מדין וכל הטף בנשים החיו לכם, והלא פנחם (שהוא כהן) היה עמהם (ואפ"ה הותרו ליקח מטף בנשים, אפי"כ הותרו בקטנות פחותות מג' שנים ויום אחד שאין בהן חשש זונה). **ורבנן** (פי' שאר תנאים דס"ל דגיורת עצמה לעולם אסורה לכהונה) סבירא להו דהא דכתיב 'החיו לכם' היינו לעבדים ולשפחות (ולא לאשה).

❖ **אסמכתא:** תנאים הנ"ל מצאו אסמכתא לדבריהם בפסוק, זאלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו:

ר' יהודה מפרש דבעינן כל זרע מישראל (כלומר כל עיקר הקרוי זרע, דהיינו מן האב, לאפוקי בת גר זכר), **ר' אליעזר בן יעקב מפרש דבעינן מקצת זרע ישראל** (ואפילו זרע כחוש כגון מן האם, דהיינו גר שנשא ישראלית), ר'

לא יקח, ואחת משום משום חילול ושחילל אותה כביאתו, דאף בהערה מתחלת דכתיב 'לא יחלל'. **ואם גמר ביאתו** לוקה פעם שלישית (משום חילול זרעין) דכתיב 'לא יחלל זרעין'.

– והא דתניא שאם בא על אלמנה שהיא גם גרושה לוקה משום שני שמות, ר"ל שלוקה בין משום אלמנה ובין משום גרושה, אבל על כל אחת מהן לוקה שתיים (על קידושין ועל חילול).

וכן הא דתניא התם שאם בא על גרושה שהיא גם חלוצה אינו לוקה אלא אחת, ר"ל שאינו לוקה אלא משום גרושה ולא משום חלוצה, דחלוצה הוא רק מדרבנן, דהא דדרשינן 'ואשה גרושה מאישה לא יקחו' לרבות חלוצה אינו אלא אסמכתא בעלמא, אבל משום גרושה לעולם לוקה שתיים (על קידושין ועל חילול).

❖ **קידש אלמנה ולא בעל** (וכן כהן הדיוט שקידש אחת מן הפסולות ולא בא עליה), **לאביו** לוקה אחת משום 'לא יקח', **לרבא** אינו לוקה כלל כל זמן שלא בעל, דכתיב לא יקח ולא יחלל; מה טעם לא יקח משום לא יחלל (ואבל אם בעל לוקה שתיים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל כגיל).

❖ **בעל אלמנה ולא קידש**, מודה רבא שלוקה אחת משום חילול ודוקא אקידושין לתדויהו לא לקי אבל על ביאה לתודי לוקה, דאמר רחמנא 'לא יחלל זרעו בעמיו' והרי הוא חילל.

❖ **ישראל המחזיר גרושתו** (משנשאת לאחר), לכולי עלמא אינו לוקה אלא אם כן קידש וגם בעל, אבל אם קידש ולא בעל וכן אם בעל ולא קידש אינו לוקה כלל, דאיכא רק לאו אחד 'לא יוכל וגו' לקחתה להיות לו לאשה'; דרך ליקוחין אסרה תורה (לאפוקי בעל ולא קידש) וגם דוקא אישות של ביאה (מדקאמר להיות לו לאשה, לאפוקי קידש ולא בעל).

גיורת לכהונה

❖ **גיורת אסורה לכהונה** (דמהקנין אותה שנעשתה זונה בנייתה), ונחלקו תנאי בבת גר או גיורת אם כשרה לכהונה, ויש בזה ד' שימות:

(א) ר' יהודה: אזלינן בתר האב, דישראל שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, אבל גר שנשא ישראלית בתו פסולה לכהונה, דבת גר זכר כבת חלל זכר.

לחזרה אמינא, יליף במה הצד בין חלל שנשא ישראלית וכהן גדול שנשא אלמנה; דלא כראי חלל שיצירתו בעבירה כראי כהן גדול שאין יצירתו בעבירה, ולא ראי כהן גדול שביאתו בעבירה כראי חלל שאין ביאתו בעבירה, הצד השוה שבהן שחלוקין

יח. ע"י רש"י דככל דניס אלן (וכן דניס דלהן) כהן גדול באלמנה הוא לאו דוקא, דהוא הדין כהן הדיוט שקידש גרושה או חללה הדין כן שלוקה בין על קימה ובין על חילול, דהא מיגמר דמיני מהדדי מה כלן זרעו חולין אף להלן זרעו חולין, מיהו ע"י בתום ר"י חזקן.

יט. ולפי זה שקידש וגם בעל אינו לוקה אלא פעם אחת, כיון דבה ליכא חלל לאו אחד (משמעות רש"י, וכ"כ ברעש"א).

ב. מיהו ז"ע, דהא איירינן במצרי שנשא מצרית וזה לא שייך פסול ביאה שהרי היא פסולה כבר מלד עממה, ואין לומר דלעולם יליף מה הלד ממצרי שנשא צמ ישראל, דא"כ שוב איכא למיפסק מה לנד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה (תלל בשהאלים יצירתו בעבירה, ומצרי צמ ישראל צממו בעבירה) מלמד נגר שאין בו צד עבירה, וכן הקשו בתום ישנים.

גליץ קנין תורה

– חכמים לא פליגי על ר' יהודה אלא לענין ממזר או בן גרושה ובן חלוצה ושהאב והאם אינם נאמנים לפוסלו בלא עדות גמורה, אבל מודים שהאב נאמן להעיד עליו שהוא בכור כדי שימול פי שנים, מדכתיב 'כיר', והיינו באופן דצריך הכירא וכגון שבא ממדינת הים ולא הוחזק לנו בכבוד אלא על פי אביו.

ואף דבלאו קרא פשוט שהאב נאמן להעיד עליו שהוא בכור כדי לתת לו פי שנים מינו דאי בעי יהיב ליה כל נכסיו במתנה, איצטריך קרא להיכא שהוא רוצה לילך לדרך רחוקה ומעיד על בנו שהוא בכור לתת לו פי שנים מנכסים שיפלו לאחר מכן, דבכהאי גוונא ליכא מגו דהא השתא לא מצי יהיב ליה נכסים אלו דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, קמ"ל קרא שהאב נאמן וישקל הבן אח"כ בתורת ירושה.

ולר' מאיר דסבירא ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ונמצא גם כזה יש לו מינו, איצטריך קרא לענין נכסים שיפלו לו בעת שהאב יהיה גוסס, דבזה ליכא מינו ודמודה ר' מאיר שאינו יכול להקנותם עכשיו הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא, קמ"ל קרא שהאב מעיד על בנו שהוא בכור והבן נוטל אח"כ מדין ירושה ומיהו לא מהני ליה דיבורו לענין נכסים שיפלו לאחר מיתה, דאין הבכור נוטל בראוי בכמוהו, ונכסים שנפלו לאחר מיתה אביו לא היה מוחזק בהן אלא שהיו ראויין לכא לז, ורחמנא אמר 'בכל אשר ימצא לו' דוקא.

דף ע"ט

במליה לשליחות

– אב שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו, והלך האב וקדשה בעצמו, אם שלו קדמו קידושו קידושוין (ובמליה לשליחותיה דשליח), ואם של שלוחו קדמו קידושו קידושוין (וקידושוין דאב אינם כלום), ואם אינו ידוע איזה מהן קדם; אם הבת רוצה לינשא לאחר שניהם נותנים גט, ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס.

וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה וקדשה את עצמה; את שלה קדמו קידושה קידושוין, ואם של שלוחה קדמו קידושו קידושוין, ואם אינן יודעין איזה מהן קדם שניהם נותנים גט, ואם רצו אחד נותן לה גט ואחד כונס.

– **וצריכא** לאשמעינן בין בשליח דאב ובין בשליח דאשה, דאי אשמעינן רק באב הוה אמינא דדוקא התם אם שלו קדמו קידושו קידושוין (ובמליה לשליחותיה דשליח), דגברא קים ליה ביוחסין (וכשמצא מיוחס זה קדשה לו וביטל השליח), אבל אשה דלא קים לה ביוחסין אימא אע"ג שקידשה עצמה לא סמכה על קידושה לבטל את השליח (דסברה דילמא שליח משכה מיוחס מוח).

ואי אשמעינן רק באשה הוה אמינא דדוקא התם אם שלה קדמו קידושה קידושוין (ובמליה לשליח) משום מדייקת להינשא למיוחס דוקא (ומסתמא בדקה איש זה שהוא מיוחס וניהא לה להתקדש לו וביטלה לשליח), אבל אב דלא איכפת לו בבתו אם תנשא למיוחס כל דהו, אימא שלא

יוסי מפרש מי שנזרעו בישראל ושתהא הורתה בקדושה ואפילו בת גר וגיורת, **ורשב"י מפרש** מי שנזרעו בתוליה בישראל וכלומר שצמחו ונמרו בתוליה משבאה לכלל ישראל, דהיינו דכשנעשית בת שלש שאז גומרין בתוליה לביאה (שאם תבעל מכאן ואילך אינן חוזרין) כבר באה לכלל ישראל.

– **האי קרא** מיירי רישא בכהן גדול ודכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו וגו' כי אם בתולות, וסיפא בכהן הדיוט ומדכתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו. ומצינו בעין זה בפסוק וגר אלקים מרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה', דודאי לא שכב שמואל בהיכל ה' דהלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, אלא על כרחך מפסקינן ליה לקרא, דשמואל שוכב במקומו ובבית משמר הלויים שהיו שומרים את הבית, והיכל קאי על גר והמנורה שהיתה בהיכל משכן שילה, וקאמר דגר אלקים מרם יכבה בהיכל ה'.

והא דכתיב בסיפא דקרא הנ"ל 'אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו', אין לפרש 'אלמנה מכהן' – יקחו, דהא כהן הדיוט מותר אף באלמנת ישראל ולא רק באלמת כהן, אלא ר"ל 'אלמנה' – מכהן יקחו, והיינו דאתא לפרושי דסיפא דקרא מיירי בשאר כהנים הדיוטות שאינו כהן גדול (דהם מותרים באלמנה, משא"כ ברישא דקרא דמיירי בכהן גדול אסור באלמנה).

– **הלכתא:** עולא ורבה בר בר חנה אמרו דהלכה כר' יוסי שאף גר בגיורת בתו כשרה לכהונה, אבל מיום שהרב ביהמ"ק נהגו כהנים סילסול (פי' מעלה) בעצמן כר' אליעזר בן יעקב, דבעינן שיהא צד אחד ישראל (ואו האב או האם).

ולפי זה אמר רבי אליעזר בן יעקב בשם רב הונא, שאם בא כהן לימלך אם יכול ליקח בת גר לאשה, מורים לו כר' אליעזר בן יעקב דבעי צד אחד ישראל, אבל בדיעבד אם נשא בת גר וגיורת, אין מוציאים אותה ממנו, כיון דמעיקר הדין נקטינן כר' יוסי.

נאמנות אב ואם להעיד על בנם

לחכמים, אין האב נאמן לומר על בנו שהוא ממזר ודקריב הוא אצלו ואינו כשר להעיד עליו. ולא מיבעיא האב אינו נאמן דלא קים ליה ואם נתעברה ממנו או מאחר, אלא אף האם דקים לה לא מהימנא ודלא מיפסל אלא בעדות גמורה. ולא מיבעיא כשכבר נולד דאית ליה חזקה דכשרות שאז אינם נאמנים, אלא אפילו אם מעידים על עובר שבמעיה דלית ליה חזקה דכשרות, מכל מקום אינם נאמנים.

לר' יהודה, בין האב ובין האם נאמנים להעיד על בנם שהוא ממזר, בין בעובר שבמעיה ובין אחר שכבר נולד. דכתיב 'כי את הבכור בן השנואה יכיר', פי' יכירנו לאחרים, כלומר שאם אין בית דין מכירים אותו נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור, וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן אדם לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה (וכן זה בני ממזר כנ"ל).

גליץ קנין תורה

חוקה דמעיקרא של הכלים ושהיו טמאים, ב. מה שיש ריעותא שהמקוה הוא חסר לפנינו ושהו מחליש החוקה דמעיקרא של המקוה שלא היה חסר, לכך אזלינן בתר השתא ומחזקינן ליה דגם מעיקרא היה חסר. משא"כ בההוא דשמואל שיש רק חדא לריעותא מה שהיא בגרות לפנינו ואבל ליכא למימר העמיד אשה על חוקתה (כמו דאמרינן במקוה העמיד הכלים טמאים על חוקתם), שהרי ביום שנשלם ו' חדשים אין לה לא חוקת בגרות ולא חוקת נערות, לכך חוששינן מספק לקידושי שניהם.

וכן הבית שבדקה ולא היה חומץ, והיה מפריש עליה תרומה על יינות אחרים של טבל (פי' דבכל שבא לשתות יין של טבל במקום אחר היה מפריש כנגדה תרומה מחבית זו), ואחר כך נמצאה שהיא חומץ וקסבר יין וחומץ שני מינין הן וזאי אפשר להפריש מזה על זה, לרבנן מחזקינן למפרע שכל היין שהופרש עליו תרומה מחבית זו [מוזמן בדיקה האחרונה (כשנמצאה יין) והלאה] הוא ודאי טבל. וגם מזה אין קושיא לשמואל, דאין הטעם דאזלינן בתר חוקה דהשתא ושהוא חומץ, אלא משום דאיכא תרתי לריעותא: א. חוקה דמעיקרא של טבל ושהיו היינות מחזקים שהן טבל קודם שהפריש עליהן מחבית זו, ב. מה שיש ריעותא שהחבית הוא חומץ לפנינו ושהו מחליש החוקה דמעיקרא של היין של חבית זו שהיה יין ולא חומץ, לכך אזלינן בתר השתא, משא"כ בההוא דשמואל שיש רק חדא לריעותא שהיא בגרות לפנינו, חוששינן מספק לקידושי שניהם.

– ר' שמעון פליג על רבנן בין במקוה ובין בחבית, וס"ל דהא דמחזקינן ליה מעיקרא כמו שהוא השתא, אינו בתורת ודאי אלא שהוששין כן מספק, ונפקא מינה במקוה, דטהרות שנעשו על גביו ברשות היחיד תולין ושם הניח פירות תרומה בתוך הכלים שנטבלו במקוה, אין שורפין את התרומה כדן תרומה טמאה, אלא תולין; לא אוכלין ולא שורפין, כדן ספק תרומה טמאה, משא"כ לרבנן שורפין כדן תרומה שהיא טמאה ודאין, וטהרות שנעשו על גביו ברשות הרבים טהורות, ודכל ספק טמאה ברשות הרבים ספקי טהור, משא"כ לרבנן שהן ודאי טמאות אין חלוק בין רשות היחיד לרשות הרבים, וכן בחבית, לא מחזקינן ליה למפרע כודאי טבל אלא כספק טבל.

♦ **הכותב כל נכסיו לאחרים** ולא שיר כלום, ואח"כ חזר בו וטוען שהיה שכיב מרע ואין מתנתו מתנה, ומקבלי המתנה טוענים שהיה בריא ומתנתו מתנה; לר' יעקב אף אם עמדו והחזיקו בנכסיו יכול הוא להוציא מידם ואין צריך להביא ראיה ושהיה שכיב מרע, ואף שהוא בריא עכשיו לא אמרינן מדהשתא הוא בריא מעיקרא בשעת מתנה נמי היה בריא, והן אין מוציאים מידו בלא ראיה ושהיה בריא. לר' נתן אזלינן בתר השתא; אם הוא בריא עכשיו ובשעה שחזר ממתנתו עליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע וזאי לא מייתי ראיה מחזקינן ליה מעיקרא כמו שהוא השתא, ואם הוא שכיב מרע עליהם להביא ראיה שהיה בריא.

להחזיק אמינא, פליגי רב ושמואל בפלוגתא דהני תנאי, דרב סבר כר' נתן דאזלינן בתר חוקה דהשתא, ושמואל סבר כר' יעקב דלא אזלינן בתר השתא, ומדחה דלעולם לאו בהא פליגי אלא איכא לאוקמי תרוייהו בין לרב ובין לשמואל:

נתכוון בקידושו לבטל שליחותיה דשליח ודאפילו אם השליח יקדשה לאדם שהוא גרוע מזה שהאב קידשה לו, לא איכפת ליה לאב, ומה שקדם האב לקדשה בעצמו הוא רק מפני חשש שמא לא ימצא השליח אדם לקדשה לו, קמ"ל שאם שלו קדמו קידושו קידושו דבטליה לשליחותיה דשליח.

חוקה דמעיקרא וחוקה דהשתא

♦ נערה שקידשה אביה בדרך לאדם אחד, ואחר כך בו ביום קידשה היא את עצמה בעיר לאדם אחר, וכשנבדקה וכו' ביום אחר שקידשה עצמה) נמצאה שהיא כוגרת:

בתוך ששה חדשים ושכין נערות לבגרות, לכולי עלמא אזלינן בתר חוקה דמעיקרא ושהיתה נערה) ואמרינן דילמא השתא היא דבגרה וחיישינן לקדושי שניהם^{כא} ודכל אותן ששה חדשים בחוקת נערה היא עד שנכיר כסמיני בגרותה, וכי בדקונה בפניא ואישתכח כוגרת, לא אמרינן דבצפרא נמי כוגרת היתה אלא השתא הוא דבגרה.

לאחר ששה חדשים, לכולי עלמא אזלינן בתר השתא והרי היא כוגרת לפנינו (ודואי משמאלא לה ששה חדשים בגרה לה) וקידושיה קידושו ולא של אביה.

ביום שנשלמו ששה חדשים וקידשה אביה בכוכר והיא בערב, פליגי רב ושמואל: לרב, אזלינן בתר חוקה דהשתא, ומדהשתא כוגרת בצפרא נמי כוגרת, וקידושיה קידושו ולא של אביה^{כב}. לשמואל, לעולם לא אזלינן בתר חוקה דהשתא ואף היכא דליכא חוקה דמעיקרא כנגדה, כגון הכא דביום זה אין לה עוד חוקת נערות מאחר שעשויה להשתנות, ולכן חוששינן מספק לקידושי שניהם.

♦ **מקוה שהוחזק שיש בה מ' סאה, וטבלו בה כלים טמאים, ואחר זמן נמדד ומצאוהו חסר; לרבנן מחזקינן ליה למפרע** ומוזמן שהוחזק שהיו בה מ' סאה והלאה) כשעת מציאתן שהוא חסר, ולכך כל טהרות שנעשו גביו בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד טמא. להחזיק אמינא, הטעם דאזלינן בתר חוקה דהשתא ושהוא חסר, וקשיא לשמואל דס"ל דלא אזלינן בתר חוקה דהשתא.

ומדחה הגמרא, דשאני התם דאזלינן בתר חוקה דמעיקרא, דמעמידים הכלים טמאים על חוקתם ואמרינן שלא נטבלו כראוי, ואף דאיכא למימר להיפך שנעמיד המקוה על חוקה דמעיקרא שלא היה חסר, מכל מקום בחוקה זו יש ריעותא כיון דהשתא הוא חסר לפנינו, ונמצא שיש תרתי לריעותא ולהחזיק שהמקוה היה חסר למפרע; א.

כא. כן משמע ברש"י (ד"ה כהא אמר רב) מדמסיק ימי יימר לנפלה נמי כוגרת היא ודילמא השתא הוא דבגרה, משמע דגם ככה"ג חוששין לקידושי שניהם, וז"ל דלע"פ דליכא חוקה דמעיקרא שהיתה נערה, מ"מ חוששין גם לקדושיה כיון דסו"ס נמלא כוגרת לפנינו והו' ריעותא בחוקת נערות דמעיקרא. מיהו עי' ברית"א דס"ל דככה"ג שהוא צמון ו' חדשים, אין חוששין כלל לקדושיה אלא לקדושי אביה, דלזילינן לגמרי בתר חוקה דמעיקרא דהיינו חוקה נערו.

כב. דס"ל דככה"ג לא אזלינן בתר חוקה דמעיקרא שהיתה נערה, לכיון דביום הזה עשויה להשתנות מנערות לבגרות, אין לה ביום זה לא חוקה נערו ולא חוקה כוגרת, ולכן כל שנמלאה כוגרת לפנינו מעמידין אותה כל היום בתר חוקה דהשתא (פי' כשי' ד"ה מדשהתא וד"ה סאה).

גליץ קנין תורה

דכל נערה שנמצאה עכשיו בגרות היתה ודאי בגרות בבוקר ודהא
הרכה נערות שנעשות בגרות רק באמצע היום שנשלם להם ו' חדשים, לכך חוששין
לקידושי שניהם.

♦ הא דאמר שמואל שחוששין לקידושי שניהם, היינו דוקא
בשאינה מכחשתו לאביה ולומר כבר בגרתי בבוקר קודם שקידשה אביה, אלא
אומרת שאינה יודעת אם כבר בגרה בבוקר או שלא בגרה אלא באמצע היום, לכך חוששין
לקידושי אביה מספק, אבל אם מכחשת לאביה ואומרת שכבר בגרה
בבוקר, מודה שמואל שאין חוששין לקידושי אביה כלל.

♦ הלכתא: אמרימר אמר הילכתא כוותיה דשמואל, ורב אשי
אמר הילכתא כוותיה דרב, ומסקינן דהילכתא כוותיה דרב.

לרב, דלעולם מודה ר' יעקב בנמצאה בגרות לפנינו כרב
דאזלינן בתר השתא, כיון דליכא חזקה דמעיקרא כנגדה ושהרי ביום
שנשלם ו' חדשים אין כאן לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות כנ"ל, משא"כ התם אף
כשהוא בריא עכשיו לא אזיל בתר השתא כיון שיש חזקה
דמעיקרא כנגדו דמעמידין הממוזן על חזקתו דמעיקרא ושהיה ברשות
הנותן ולא המקבל.

לשמואל, דלעולם מודה ר' נתן בבגרות כשמואל דלא אזלינן
בתר השתא ואלא חוששין לקידושי שניהם, דהא דקאמר ר' נתן בשכיב
מרע שאם הוא עכשיו בריא עליו להביא ראיה, אין הטעם משום
דאזלינן בתר השתא, אלא משום דאזלינן בתר חזקת רוב בני
אדם שהן בריאים (עי' רש"י), משא"כ בההוא דבגרות ליכא חזקה

שאלות ותשובות לחזרה

דף ע"ה – ע"ו

- א. למה נאסרו כותים לבא בקהל; לר' ישמעאל, לר' עקיבא, ולר' אלעזר?
לר' ישמעאל, כותים גרי אריות הן. לר' עקיבא, לעולם גרי אמת הן, אבל מייבמים רק הארוסות ולא הנשואות ונמצא
שמתירים יבמה לשוק והוון בניהם ממזרים [לר' עקיבא לשיטתיה דבני חייבי לאוין ממזרים הם]. לר' אלעזר, לעולם גרי אמת הן, אבל יש
לחוש לממזרים ביניהם הואיל ואינם בקיאים בתורת קידושין וגירושין.
- ב. למ"ד כותים גרי אמת הן; האם מותר לאכול מצה של כותי בפסח? והאם יוצאים בהן ידי מצת חובה?
לתנא קמא ולרשב"ג, מותר לאוכלן בפסח ואף יוצאין בהן מצת חובה, דכל מצה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה
יותר מישראל [ובקיאין במצת שימור]. לר' אלעזר, אין יוצאין בה ידי מצת חובה ואף אסור לאוכלן כלל בפסח, לפי שאינם
בקיאים בדקדוקי מצות [ושמא לא נשמרו מחימוץ כראוי].
- ג. קמחין ובציקות של עכו"ם שלא חמצו; האם מותר לאוכלן בפסח? והאם יוצאים בהן ידי מצת חובה? (רש"י)
אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה אחרת באחרונה, דבמצת מצה בעינן שימור לשם מצה, והני מצות אף
שבודאי לא החמיצו מ"מ לא נשמרו לשמה.
- ד. כהן שנושא אשה שאין עליה ערעור, האם צריך לבדוק אחריה או לא?
מחלוקת; לר' מאיר כל משפחה צריכה בדיקה, ולחכמים סתם משפחות בחזקת כשרות הן עומדות ואינן צריכות בדיקה אלא
אם כן יצא עליהן ערעור [עי' ב' עדים שהוציאו עליהן קול שמץ של פסול].
- ה. אשה שצריכה בדיקה; כמה אמהות צריך לבדוק אחריה?
בכהנת: ארבע אמהות שהן שמונה, דהיינו אמה ואם אמה, אם אבי אמה ואמה, אם אבי אמה ואמה, אם אבי אמה ואמה,
בלויה וישראלית; לרב אדא בר אהבה מוסיפין עליהן עוד אחת [דבכל זוג מוסיפין אמה של העליונה] שהוא בסך הכל י"ב אמהות,
ולתנא דברייתא מוסיפין עליהן עוד זוג אחת שהיא בסך הכל ט"ז אמהות.
- ו. למה אין בודקין אלא באמהות ולא באבות?
נשי כי מינצו בהדדי בעריות הוא דמינצו ואם איתא דאיכא מילתא ביוחסין לית ליה קלא, אבל גברי דכי מינצו בהדדי הדדי
ביוחסין הוא דמינצי, אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא.
- ז. כהנת שנשאת לכהן, האם צריכה היא לבדוק גם באמהותיו כמו שהוא בודק באמהותיה? ולמה?
אינה צריכה לבדוק, דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים.

קנין תורה גליץ

ה. באיזה שבועה אופנים אין צריכין בדיקה ושמחוקין בהן שכבר נבדקו והוחזקו כמיוחסין? ולמה?

א. מן המזובח ולמעלה, דאי לאו דבדקוה לא הווי מסקי ליה. ב. מן הרוכן ולמעלה, דסנהדרין יושבים ומייחסים את הכהנים והלוויים. ג. סנהדרין גדולה או קטנה, דכתיב 'ונשאו אתך' בדומים לך. ד. שוטרי הרבים, דהיינו דיין בעלמא שאינו דן אלא דיני ממונות [ואינו מסנהדרי גדולה או קטנה שדנים דיני נפשות], ודוקא בירושלים [שהיו מקפידין על דינים לייחסן] אבל לא בשאר מקומות. ה. גבאי צדקה, כיון דמנצו בהדי אינשי אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא. ו. לר' יוסי אף מי שהיה חתום עד בערכי הישנה של ציפורי, דדייקי ומחתמי, ז. לר' חנינא בן אנטיגנוס אף מי שהיה מוכתב בחיילות של בית דוד.

ט. האם ממנים גרים לשררה? ולמה? ומה הדין בבן גר שאמו מישראל?

אין ממנים גרים לשררה, דכתיב 'שום תשים עליך מלך מקרב אחיך', כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך. אבל בבן גר שאמו מישראל פליגי אמוראי; יש אומרים דמקרב אחיך קרינא ביה (ר' יוסף ור' רבה בר אבהו), ויש אומרים דלאו מקרב אחיך קרינא ביה (כ' נהגו בא"י ובנהרדעא).

י. למה היו מקבלים בחיילות של בית דוד רק מיוחסים ולא שאינן מיוחסים או גרים?

כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן.

יא. מאחר שאין מקבלים בחיילות של בית דוד אלא מיוחסים, איך היה ביניהם צלק העמוני, אוריה החותי, אתי הגתי, וד' מאות ילדים מבני יפת תואר?

צלק העמוני לא היה גר מבני עמון אלא יושב בעמון, וכן אוריה החתי לא היה גר מבני חת אלא יושב בחת. אבל אתי הגתי וכן ד' מאות ילדים מבני יפת תואר היו גרים, ואה"נ לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל אלא אזלי לבעותי עלמא.

דף ע"ז

יב. כהן שעבר ונשא אשה שפסולה לו, האם בתו כשרה לכהונה? ומנלן?

פסולה, דכתיב 'ולא יחלל זרעו' ולא 'בנו'.

יג. חלל שנשא בת ישראל, או ישראל שנשא חללה, האם בתו כשרה לכהונה?

לתנא דמתניתין, חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה מן הכהונה לעולם, דכתיב 'לא יחלל זרעו בעמיו' מקיש זרעו לו, מה הוא בתו פסולה אף בנו בתו פסולה. אבל ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה, דיליף גזירה שוה מדכתיב 'לא יטמא בעל בעמיו', מה להלן זכרים ולא נקבות [דכתיב בני אהרן] אף כאן זכרים ולא נקבות. לר' דוסתאי בן יהודה, בתרוייהו בתו כשרה לכהונה, דכתיב 'לא יחלל זרעו בעמיו', בעם אחד הוא דמיחל אבל בשני עממים אינו מיחל.

יד. אלמנה שנשאת לכהן גדול, מנלן שהיא עצמה מתחללת מן הכהונה?

ק"ו מה זרעו שלא עבר עבירה מתחלל, היא שעברה עבירה אינו דין שמתחללת. ואף דאיכא למיפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה, מ"מ תלמוד לומר 'לא יחלל', משמע לא יחולל זה שהיה כשר ונתחלל.

טו. ישראל המהזיר גרושתו לאחר שנשאת לאחר, בתו כשרה לכהונה או לא? ומנלן?

כשרה, דכתיב 'תועבה היא', היא תועבה אבל אין בניה תועבים.

טז. כהן גדול שבא על אלמנת ראוהו ועל אלמנת שמעון ועל אלמנת לוי, כמה פעמים לוקה? ולמה?

על כל אחת ואחת, שהרי גופין מוחלקים ושמות מוחלקים.

יז. כהן גדול שבא על אלמנה אחת שלש ביאות, כמה פעמים לוקה?

אם לא התרו בו על כל אחת ואחת אינו לוקה אלא פעם אחת, ואם התרו בו על כל ביאה בפני עצמו לוקה על כל אחת ואחת, דומיא דגזיר.

יח. כהן גדול שבא ביאה אחת על אלמנת ראוהו שהיתה אלמנת שמעון שהיתה אלמנת לוי, כמה פעמים לוקה? ולמה?

פעם אחת, דגופים מוחלקים בעיני וליכא.

יט. כהן גדול שבא ביאה אחת על אשה שהיא אלמנה וגרושה וחללה וזונה, כמה פעמים לוקה? ולמה?

למ"ד איסור חל על איסור; לוקה על כל אחת ואחת, בין אם נאסרה כסדר הוזה, בין אם נאסרה בסדר אחר [וכן משמע דעת ברייתא השניה בסוף דף ע"ז עמוד ב', לפי משמעות רש"י וכמב' ברש"י שם]. למ"ד אין איסור חל על איסור אבל איסור מוסיף על איסור; אינו לוקה על כל אחת ואחת אלא אם כן נאסרה כסדר הוזה [אלמנה גרושה חללה וזונה], דגרושה מוסיף איסור אצל כהן הדיוט, וחללה מוסיף איסור לענין תרומה, וזונה נחשב איסור מוסיף כיון שהוא פוסל אפילו בישראל [וכן דעת ברייתא הראשונה בדף ע"ז עמוד א'].

קנין תורה גליץ

כ. מאחר דכבר כתיב בכהן הדיוט שהוא אסור בגרושה חללה וזונה, למה חזר וכתב שלשתן אצל כהן גדול?

גרושה, לאשמעינן דכשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט, כך אלמנה חלוקה מגרושה וחללה וזונה בכהן גדול. חללה, לאשמעינן שאין חללה אלא מאיסור כהונה. זונה, ללמד ג"ש 'זונה זונה' לכהן הדיוט, דמה כהן גדול [כשבא על אחת מהפסולות לו] נעשה בנו חלל, אף בכהן הדיוט [שבא על אחת מהפסולות לו] נעשה בנו חלל.

כא. ישראל שבא על אחותו ואחר כך בא עליה כהן; כמה פעמים לוקה הכהן עליה [למ"ד איסור הל על איסור]? ולמה?

אינו לוקה אלא אחת, דישראל שבא עליה זונה משוי לה ולא חללה, דאין חללה אלא מאיסורי כהונה [כנ"ל מדכתיב בכהן גדול 'חללה' יתירה].

כב. כהן שבא על אחותו ואחר כך בא עליה כהן אחר; כמה פעמים לוקה כהן השני עליה [למ"ד איסור הל על איסור]? ולמה?

אם לא בא עליה הראשון [דהיינו אחיה] אלא פעם אחת, אין כהן השני לוקה עליה אלא אחת [כנ"ל דכשבא עליה כהן הראשון זונה משוי לה ולא חללה כיון שאינו איסור כהונה], אבל אם הראשון בא עליה ב' פעמים, משוי לה גם חללה [דבביאה השנית הו"ל כבר איסור כהונה], וכהן השני לוקה עליה בין משום זונה ובין משום חללה.

דף ע"ח

כג. כהן גדול שקידש אלמנה ואחר כך בא עליה, כמה פעמים לוקה? ולמה?

אם גמר ביאתו, לוקה שלש; אחת משום קיחה [דכתיב לא יקח], ואחת משום חילול דידה, ואחת משום חילול זרעו [דכתיב ולא יחלל זרעו]. ואם לא גמר ביאתו [אלא הערה בה] לוקה שתיים; אחת משום קיחה ואחת משום חילול.

כד. כהן גדול שקידש אלמנה ולא בא עליה, או שבא עליה ולא קידשה; כמה פעמים לוקה? ולמה?

קידש ולא בעל; מחלוקת, לאבני לוקה אחת משום 'לא יקח', ולרבא אינו לוקה כלל, דכתיב לא יקח ולא יחלל, מה טעם לא יקח משום לא יחלל. בעל ולא קידש: לכו"ע לוקה אחת משום חילול.

כה. ישראל המהויר גרושתו בקידושין אבל לא בא עליה, או שבא עליה ולא קידשה; כמה פעמים לוקה? ולמה?

לכולי עלמא אינו לוקה כלל [עד שיקדש וגם יבא עליה], דכתיב 'לא יוכל וגו' לקחתה להיות לו לאשה, דרך ליקוחין אסרה תורה [לאפוקי בעל ולא קידש], וגם דוקא כשהוא אישות של ביאה [מדכתיב להיות לו לאשה, לאפוקי קידש ולא בעל].

כו. בת גר; באיזה אופן מותרת לכהונה לכולי עלמא? ובאיזה אופן פליגי?

לכולי עלמא כשרה; בישראל שנשא גיורת. מחלוקת: בגר שנשא ישראלית; לר' יהודה פסולה דבת גר זכר כבת חלל זכר, ולר' אליעזר בן יעקב ולר' יוסי כשרה. ובגר שנשא גיורת; לר' יהודה ולר' אליעזר בן יעקב פסולה, ולר' יוסי כשרה.

כז. באיזה אופן מתיר ר' שמעון בר יוחאי אף גיורת עצמה לכהונה? ומנא יליף ליה?

בפחותה מבת ג' שנים ויום אחד. ויליף מדכתיב ביוצאים למחמת מדין 'כל הטף בנשים החיו לכם' אף שהיה פנחס ביניהם.

כח. כמאן נקטינן בדין בת גר [ואם מותרת לכהונה או לא]?

מעיקר הדין נקטינן כר' יוסי דאף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, אבל משחרב ביהמ"ק נהגו כהנים סילסול בעצמן כר' אליעזר בן יעקב דבעינן שיהא צד אחד מישראל.

כט. לרבנן, אב ואם שמעידין על בנם או על עובר שבמעיה שהוא ממזר שניהם אינם נאמנים; למה הוצרך לאשמעינן זה בין באב ובין באם, ולמה הוצרך לאשמעינן בין כשנולד כבר ובין בעובר שבמעיה?

בין באב ובין באם: לא מיבעיא אב אינו נאמן דלא קים ליה, אלא אף האם דקים לה לא מהימנא. עובר שבמעיה: לא מיבעיא כשכבר נולד אינם נאמנים כיון דאית ליה חזקה דכשרות, אלא אף עובר שבמעיה דלית ליה חזקה דכשרות ג"כ אינם נאמנים.

ל. לרבנן, מה ילפינן מהא דכתיב 'כיר' וכירנו לאהרנים?

שיכול להעיד על בנו שהוא בכור לתת לו פי שנים, והיינו היכא דצריך הכירא, וקמ"ל דמהני אף בנכסים שיפלו לאחר מכן דבזה ליכא מגו. ולר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, קמ"ל דמהני אף בנכסים שיפלו לו כשהוא גוסס.

לא. נכסים שנפלו לאדם לאחר מיתתו, האם נוטל מהן הבכור פי שנים? (רש"י)

אין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק.

גליון קנין תורה

דף ע"ט

- לב.** למה הוצרך מתניתין לאשמעינן בין באב ובין באשה שאם קדמו לקדש קודם השליה שליחותיה בטל?
אי אשמעינן רק באב הו"א משום דגברא קים ליה ביוחסין אבל אשה דלא קים לה ביוחסין אימא לא בטלה לשליחותיה דשליח ולא ניהוו קידושיה קידושין. ואי אשמעינן רק באשה הו"א אשה דייקא ומינסבא אבל אב אימא לא איכפת ליה, קמ"ל.
- לג.** קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר, מה הדין כשהוא בתוך ו' חדשים שבין נערה לבגרות?
לכו"ע חיישינן לקידושי שניהם [עי' בשינון הערה כ"א], דאזלינן בתר חוקה דמעיקרא שהיתה נערה וחיישינן דילמא השתא היא דבגרה.
- לד.** קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר, מה הדין כשהוא לאחר ו' חדשים שבין נערה לבגרות?
לכולי עלמא אזלינן בתר השתא והרי היא בגרות לפנינו וקידושיה קידושין ולא של אביה.
- לה.** קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר, מה הדין כשהוא ביום שנשלמו לה הששה חדשים שבין נערה לבגרות?
לרב, אזלינן בתר חוקה דהשתא, ומדהשתא היא בוגרת לפנינו מחזקינן דמצפרא נמי היתה בוגרת וקידושיה קידושין ולא של אביה. לשמואל, לא אזלינן בתר חוקה דהשתא, וחוששין מספק לקידושי שניהם. והיינו דוקא באינה מכחשתו, אבל במכחשתו אין חוששין לקידושי אביה כלל.
- לו.** למואז דס"ל דלא אזלינן בתר חוקה דהשתא, מאי שנא ממקוה שנמדד ונמצא חסר דמחזקינן שהיה חסר גם למפרע?
שאני התם דאיכא תרתי לריעותא; א. חוקה דמעיקרא של כלים הטמאים, ב. שנמצא חסר לפנינו (ובוה מחליש חוקה דמעיקרא של המקוה שמעיקרא לא היה חסר), משא"כ הכא יש רק חדא ריעותא מה שהיא בוגרת לפנינו.
- לז.** מקוה שנמדד ונמצא חסר, מממאינן כל טהרות שנעשו על גביו בתורת ודאי או בתורת ספק? ולמאי נפקא מינה?
מחלוקת; לרבנן בתורת ודאי ולר' שמעון מספק. ונפקא מינה: לרבנן, כל טהרות שנעשו על גביו שורפין כדין תרומה שהוא ודאי טמאה, ואין חילוק בין אם נעשו ברשות היחיד או ברשות הרבים. לר' שמעון, טהרות שנעשו על גביו ברשות היחיד תולין מספק, פי' לא אוכלין ולא שורפין, וטהרות שנעשו על גביו ברשות הרבים טהורים, דספק טמאה ברשות הרבים ספיקו טהור.
- לח.** הכותב כל נכסיו לאחרים ואח"כ טוען שהיה שכיב מרע, ומקבלי המתנה טוענים שהיה בריא, מה הדין?
לר' יעקב: הוא יכול להוציא מידם בלא ראייה, והן אין מוציאים מידו בלא ראייה. לר' נתן: אם הוא בריא עכשיו עליו להביא ראייה שהיה שכיב מרע, ואם הוא שכיב מרע עכשיו עליהם להביא ראייה שהיה בריא.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו נציב חודש ניסן

לעי"נ אביו מו"ה **משה** ב"ר יעקב הכהן ע"ה
נפטר ביום ב' דחג הפסח שנת תשכ"ח לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה.

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפיק ומפי זרע ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה